

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สารนิเทศเป็นทรัพยากรสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ดังที่ Debons (1988) เปรียบเทียบสารนิเทศเหมือนก๊าซออกซิเจน ก๊าซออกซิเจนมีความจำเป็นต่อสิ่งมีชีวิตเพียงใด สารนิเทศก็มีความสำคัญช่วยให้คนมีความรู้และมีคุณภาพชีวิตเพียงนั้น ในการดำรงชีวิต บุคคลเมื่อกระทำกิจกรรมหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด ๆ อาจพบกับปัญหา ความสงสัย ความไม่เข้าใจในเรื่องต่าง ๆ จึงต้องการสารนิเทศเพื่อช่วยแก้ปัญหา คลายความสงสัย หาคำตอบหรือทำความเข้าใจเรื่องบางเรื่อง ความต้องการสารนิเทศจึงเกิดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกขณะในชีวิตประจำวัน (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2532)

บุคคลเมื่อต้องการสารนิเทศ จะมีการแสวงหาสารนิเทศต่าง ๆ กัน บางคนอาจคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง อาจถามบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะด้านหรือค้นคว้าจากวรรณกรรมต่าง ๆ ในห้องสมุด ดังที่ Taylor (1968) กล่าวว่าขั้นตอนแรกของการแสวงหาสารนิเทศเมื่อบุคคลต้องการข้อมูลคือ การถามเพื่อนเพื่อทราบถึงแหล่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนต่อมาเป็นการค้นหาเอกสารส่วนตัว และ/หรือ การเข้าใช้ห้องสมุดหรือศูนย์สารนิเทศ และถ้าเลือกห้องสมุดหรือศูนย์สารนิเทศ บุคคลต้องตัดสินใจอีกครั้งคือจะถามจากบรรณารักษ์ หรือค้นหาสารนิเทศด้วยตนเอง

Wilson (1981) ได้จำแนกช่องทางการแสวงหาสารนิเทศเป็น 4 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 ผู้แสวงหาสารนิเทศค้นหาสารนิเทศโดยไม่พึ่งระบบสารนิเทศ หมายถึงใช้ประสบการณ์ส่วนตัวและกลุ่มอ้างอิงอันได้แก่ เพื่อนร่วมอาชีพ เพื่อนร่วมองค์การ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 ผู้แสวงหาสารนิเทศ ค้นหาสารนิเทศโดยอาศัยตัวกลางหรือเทคโนโลยีของระบบสารนิเทศช่วย

รูปแบบที่ 3 ผู้แสวงหาค้นหาสารนิเทศผ่านตัวกลาง เช่น ห้องสมุด หรือ ศูนย์สารนิเทศให้ช่วยหาสารนิเทศที่ต้องการ

รูปแบบที่ 4 ผู้แสวงหาค้นหาสารนิเทศโดยผ่านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ๖ หักค้น

หาสารนิเทศจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ ท้าให้มนุษย์ได้แสดงตน แสดงความหวังหรือความใฝ่ฝันของตนเอง ฉะนั้นการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีกำลังใจที่จะประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ ก้าวหน้า นานาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสังคมส่วนรวม ในทางกลับกัน ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพได้ไม่เหมาะสมกับตนเองแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะล้มเหลว เกิดความเบื่อหน่ายต่อหน้าที่การงาน และทอดถอนใจในชีวิต การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพจึงเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิต ซึ่งต้องอาศัยการวางแผน มีสารนิเทศที่ถูกต้อง ปริมาณเพียงพอ

ช่วงสำคัญของการวางแผนอาชีพคือระยะวัยรุ่นตอนปลายอันเป็นช่วงสิ้นสุดความเป็นเด็ก และก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ กำลังจะจบการศึกษาและเข้าสู่โลกของงานและอาชีพ ถ้าบุคคลในช่วงนี้ ขาดข้อมูลในการเตรียมตัววางแผนอาชีพอย่างดีและรัดกุมแล้ว ย่อมต้องเผชิญกับความสับสน ความวิตกกังวล อาจเลือกสาขาวิชาเรียนและเข้าสู่งานที่ไม่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดความไม่พอใจในการทำงานต่อไปได้ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2533) สารนิเทศจึงมีความสำคัญต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และเลือกคณะวิชาที่จะศึกษาต่อ เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต

จากการศึกษาของจริยา จารุรักษ์ (2534) ในเรื่องสารนิเทศทางอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาจัดเก็บสารนิเทศอาชีพโดยมีหน่วยแนะแนวเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ นอกจากนั้นยังมีห้องสมุดโรงเรียนให้บริการสารนิเทศแก่นักเรียนอีกด้วย สารนิเทศอาชีพที่จัดเก็บในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีรายละเอียดด้านการศึกษาต่อมากกว่ารายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ

จันทนา กลืนทอง (2531) ได้ทำการสำรวจสภาพและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการจัดบริการสารนิเทศด้านอาชีพแก่นักเรียน พบว่าบริการสารนิเทศอาชีพที่หน่วยงานทั้งสองจัดทำเป็นอันดับแรกคือ การจัดเก็บวัสดุตีพิมพ์เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง วัสดุที่ทั้งสองฝ่ายจัดเก็บนั้น ไม่ซ้ำซ้อนกัน แต่มีอยู่ที่หน่วยแนะแนวมากกว่า สารนิเทศที่จัดเก็บมีเนื้อหาครอบคลุมอาชีพต่าง ๆ น้อยมาก ดังที่ประภาวดี สืบสนธิ์ (2533) พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ มีสารนิเทศไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำและบริการแก่นักเรียน

จากการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้ประสงค์จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ต้อง การสารนิเทศเพื่อใช้ตัดสินใจเลือกคณะที่จะศึกษาต่อ อันนำไปสู่การประกอบอาชีพและการวาง รากฐานการดำเนินชีวิตนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษา การแสวงหาสารนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 เพื่อตัดสินใจเลือกคณะวิชาที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อันจะนำไปสู่การประกอบ อาชีพที่ได้วางแผนไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึง

1. สารนิเทศที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แสวงหาเพื่อใช้ตัดสินใจเลือกคณะที่จะ ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
2. ช่องทางการแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่เลือกใช้ สาเหตุในการ เลือกแหล่ง และความพึงพอใจต่อสารนิเทศที่ได้รับจากแหล่งนั้น
3. ปัญหาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการแสวงหาสารนิเทศ

แนวเหตุผล

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แสวงหาสารนิเทศด้านการศึกษามากกว่าสารนิเทศ ด้านอาชีพ
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้การสอบถามจากบุคคลอื่นเป็นช่องทางแสวงหา สารนิเทศมากกว่าช่องทางอื่น
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เลือกแหล่งสารนิเทศโดยคำนึงถึงแหล่งที่เข้าถึงง่าย และสะดวกที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาจากนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนแม่แบบด้านการแนะแนว (รุ่นที่ 1) ในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างปีการศึกษา 2531-2532

กรมสามัญศึกษา (2535) ได้แบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 110 โรงเรียน เป็น 8 กลุ่มโรงเรียน ใน 8 กลุ่มโรงเรียนนี้ มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแม่แบบด้านการแนะแนวจำนวน 20 โรงเรียนดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่ม/ท้องที่การศึกษา	เขต	จำนวนโรงเรียน	โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
1	พระนคร, ดุสิต, บางซื่อ	15	3
2	สาทร, ยานนาวา, บางรัก บึงกุ่ม, สัมพันธวงศ์, ปทุมวัน	13	1
3	ดอนเมือง, บางเขน, จตุจักร พญาไท, ราชเทวี	12	2
4	ห้วยขวาง, คลองเตย พระโขนง, ประเวศ	14	3
5	บางกะปิ, ลาดพร้าว, บึงกุ่ม ลาดกระบัง, หนองจอก, มีนบุรี	15	5
6	บางกอกน้อย, บางพลัด ตลิ่งชัน, บางบัวทอง	15	2
7	จอมทอง, บางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ, ธนบุรี	14	1
8	บางกอกใหญ่, ภาษีเจริญ หนองแขม, บางขุนเทียน	12	3

การวิจัยนี้จะศึกษาการแสวงหาสารสนเทศของนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มที่ 5 ท้องที่การศึกษา 5 ซึ่งมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนแม่แบบด้านการแนะแนว (รุ่นที่ 1) มากที่สุด ดังมีรายชื่อโรงเรียน และจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2535 ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนประชากร (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) ในท้องที่การศึกษา เขต 5
จำนวนตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)
1. โรงเรียนบางกะปิ	342
2. โรงเรียนเทพศิลา	182
3. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	293
4. โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า	148
5. โรงเรียนสตรีศรีอยุธยา	172
รวม	1,137

จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,137 คน ได้คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (\text{Yamane, 1973})$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของมวลประชากร ให้ $N = 1,137$

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ให้ $e = .05$

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{1,137}{1 + (1,137 \times .05^2)} \\ &= 296 \end{aligned}$$

Handwritten calculations:

$$n = \frac{1137}{1 + \frac{1137}{1137} \cdot 0.05^2} = \frac{1137}{1 + 0.025} = \frac{1137}{1.025} = 1109.26$$

Another calculation: $1137 \cdot 0.05^2 = 28.4275$, $1 + 28.4275 = 29.4275$, $1137 / 29.4275 = 38.63$

กลุ่มตัวอย่าง 296 คน นำมาจำแนกตามสัดส่วนเป็นกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนดังนี้
ตารางที่ 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวนนักเรียน จำแนกตามแผนการเรียน					
		1	2	3	4	5	6
1. โรงเรียนบางกะปิ	89	18	18	18	17	-	18
2. โรงเรียนเทพศิลา	47	10	10	9	-	9	9
3. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา น้อมเกล้า	76	26	25	25	-	-	-
4. โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า	39	13	13	13	-	-	-
5. โรงเรียนสตรีศรีอยุธยา	45	9	9	9	-	9	9
รวม	296	76	75	74	17	18	36

กลุ่มตัวอย่าง เลือกโดยการสุ่มจำแนกตามแผนการเรียนที่มีการสอนในโรงเรียน
 6 แผน ดังนี้

- 1 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
- 2 แผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ
- 3 แผนการเรียนภาษาอังกฤษ-ภาษาฝรั่งเศส
- 4 แผนการเรียนภาษาอังกฤษ-ภาษาเยอรมัน
- 5 แผนการเรียนภาษาไทย-สังคมศึกษา
- 6 แผนการเรียนกลุ่มอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับผู้ตอบ ได้แก่ แผนการเรียน คณะวิชาที่นักเรียนเลือกศึกษา ต่อในระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสารสนเทศที่ผู้ตอบแสวงหาเพื่อการตัดสินใจเลือกคณะที่จะศึกษา ต่อ ช่องทางและแหล่งที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศ ปัญหาและการแก้ปัญหา อันเกิดจากการเลือกช่องทางการแสวงหาสารสนเทศนั้น

แบบสอบถามที่สร้าง นำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 30 คน นำมาแก้ไขปรับปรุง แล้วนำไปทดสอบ เป็นครั้งที่ 2 กับนักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 10 คน และแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสารสนเทศที่นักเรียนแสวงหา เพื่อนำไปตัดสินใจเลือกคณะวิชาที่จะศึกษา ต่อในระดับอุดมศึกษา อันจะเป็นแนวทางให้ ครูแนะแนว และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน จัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

2. ทราบถึงช่องทางและแหล่งสารสนเทศที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาสารสนเทศอันจะเป็นแนวทางให้ ครูแนะแนว และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน จัดช่องทางนำส่งสารสนเทศและบริการสารสนเทศให้แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม

อธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ หมายถึงวิถีทางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้แสวงหาสารสนเทศกับแหล่งสารสนเทศให้ติดต่อกันได้ เช่น นักเรียนอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ นั่นคือ นักเรียน (ผู้แสวงหาสารสนเทศ) ใช้ช่องทางสื่อมวลชน รับสารสนเทศ(ข่าว) จากหนังสือพิมพ์ (แหล่งสารสนเทศ)

ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศในงานวิจัยนี้มี 4 ช่องทางคือ

ช่องทางที่ 1 หมายถึง ตนเอง คือความรู้ ความคิด หรือประสบการณ์ที่ผู้แสวงหาสารสนเทศ สะสมอยู่ในตน

ช่องทางที่ 2 หมายถึง การสอบถามสารสนเทศที่ต้องการจากบุคคลอื่น ได้แก่ นักเรียนถามข้อสงสัยจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติ พี่ น้อง เพื่อน รุ่นพี่ อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิชาการ หรือบุคคลอาชีพต่าง ๆ

ช่องทางที่ 3 หมายถึง การหาสารสนเทศจากระบบสารสนเทศ อันได้แก่ สถาบันที่มีหน้าที่จัดเก็บและให้บริการสารสนเทศ ได้แก่ ฝ่ายแนะแนวในโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และสถาบันกวดวิชา

ช่องทางที่ 4 หมายถึง การหาสารสนเทศจากสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการด้านการศึกษาทางโทรทัศน์ นิตรรศการแนะแนวการศึกษาต่อ โปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์การศึกษา การบรรยาย/การอภิปรายเพื่อแนะแนวการศึกษาต่อจัดโดยโรงเรียน และการจัดแนะแนวการศึกษาโดยรุ่นพี่

แหล่งสารสนเทศ หมายถึงแหล่งกำเนิดสารสนเทศ แหล่งที่สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่หรือบริการสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศในงานวิจัยนี้มี 3 กลุ่มคือ

1. แหล่งบุคคล หมายถึงผู้ที่ให้ข้อมูล คำบอกกล่าว ความคิดเห็น คำแนะนำ ผู้รับสารสนเทศสามารถติดต่อซักถามเพื่อความชัดเจนได้ ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติ พี่ น้อง เพื่อน รุ่นพี่ อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิชาการ บุคคลอาชีพต่าง ๆ รวมทั้ง ตนเอง ซึ่งสามารถสร้างสารสนเทศขึ้นได้โดยการประมวลความคิด ความรู้ ใช้ความจำ หรือใช้ประสบการณ์ของตน

2. แหล่งสถาบัน หมายถึงสถาบันต่าง ๆ ที่ให้บริการสารสนเทศ ช่วยตอบคำถาม หรือ
หาข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราวที่เป็นที่ต้องการได้ ได้แก่ ฝ่ายแนะแนวในโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียน
ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และสถาบันกวดวิชา

3. แหล่งสื่อมวลชน หมายถึง หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการด้านการศึกษาทาง
โทรทัศน์ นิตยสารการแนะแนวการศึกษาต่อ โบสถ์คริสต์ประชาสัมพันธ์การศึกษา การบรรยาย/
การอภิปรายเพื่อแนะแนวการศึกษาต่อจัดโดยโรงเรียน และการจัดแนะแนวการศึกษาโดยรุ่นพี่

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย